

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

26. Aliæ quæstiones circa eandem materiam diluuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

Dicitur Inquisitio Scholias. p. 8. q. 43. Comment. 68. & Simancas de Cath. Instit. tit. 37. Attamen negandum non est quin id etiam per solam visionem sapè contingat. Vnum tantum modo obstat, quod ex Cœlio Anycrano in cap. Episcopi, 26. Quæst. 5. refertur, nimirum Scelerat, inquit Patres in illa Synodo conuocati, quadam mulieres Dæmonum illusioni suo sedulae credunt, & profitentur, se nocturnis horis cum Diana Paganorum dea, & innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multa terrarum spacia incompete noctis silentio pertransire, eiusque illusionibus obedire velut dominæ, & certis noctibus ad eius seruitutem accitari, quæ falsa opinione deceptæ, hæc vera esse credunt, & credendo, à recta fide deuant, & errore Paganorum inuoluantur. Ideo Sacerdotes per Ecclesiam sibi commissas populo predicare debent, vt nouerint, hæc omnino esse falsas, & à magico spiritu talia phantasmatas mentibus fidelium irrogari. Siquidem ipse Satana qui transfiguratur se in angelum lucis, cuius mentem cuiusque muliercula ceperit, & hanc sibi per insidiam suam subiugauerit, illico transformatur in diuersarum personarum species, atque similitudines: & inuenit quam eam primum tenet, in somno deludentem, modo letam, modo tristitam, modo cogitantem, modo incognitam personam ostendens, per deum quæque de auct. Et cum solus Spiritus hoc patitur, infidelis mens hoc non in aëre, sed in corpore existimat euenire; cum Ezechiel Propheta, visionem Domini non in corpore, sed in spiritu uiderit, & Ioannes Sacramentum Apocalypsis in spiritu, non in corpore: Et Paulus non audeat dicere se rapitum in corpore. Omnibus itaque publice annunciandum est, quod qui talia, & his similia credit, fidem perdit, & qui rectam fidem non habet, hic non est Dominus, sed diabolus. Quis ergo credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius immutari, aut transformari in aliam speciem, vel in aliam similitudinem, nisi ab ipso Creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, proculdubio infidelis est, & Paganus deterior. Hæc ibi. Ex quo capite ij, quos supra nominavi, colligunt, nunquam humana corpora à Dæmonibus quoquam deportari. Siquidem Concilium à Fide aberrare dicit eos; qui talia crediderint. Vnde Nauarrus dixit in suo Manuali cap. 11. un. 33. versiculo. Trigesimo secundo, peccate lethaliter eum, qui credit veneficas, aut maleficas, vel stryges corporaliter per aera ad diuersa loca deferri, vel illæ putant: Et statim citat. cap. Episcopi. 26. Quæst. 5. Confestim tamen, quasi seipsum corrigens subiicit: Quamuis credere, quod aliquando, licet raro, Dæmon aliquos de loco in locum, Deo permittente deportet, non est peccatum: quod probat Nauarrus testimonio Caietani, 2. 2. q. 95. ar. 3. quem citat, & experientia Iudicum in Germania, & auctoritate libri, qui inscriptus est Malleus Maleficarum, qui id multis rationibus, & experimentis ostendit.

Sed operæ pretium est respondere ad id, quod ex i. Episcopi, citauimus, ubi manifestè contra Fidè errare dicuntur ij, qui talia crediderint. Multa Syluester tradit de suprascripti capitis sensu: multa Paulus Grillandus, vt tueantur dictum suum, mulierculas nempe, quæ Stryges, siue Lamie dicuntur, re ipsa, non sola visione per aera in varia loca Dæmonis ministerio transferri. Sed reuera, quicquid illi dicant, non aptè, & conuenienter ad propositam questionem respondent. Ego sane non video, quis alius sensus sit eius loci, nisi quod ibi condemnantur ij, qui credebant eas mulierculas ita à Dæmonibus corpore deferri, vt mutarentur in alia corpora, & quibusdam ve-

ris animantibus ueherentur. Fuit enim Paganorum error, arbitrantium posse Dæmonis virtute corpora in alia mutari: cum tamen id solius sit Diuinæ potestatis. Mulierculæ uero, de quibus Concilium loquebatur, putabant sua corpora in alia transire, & eos omnes, qui à Dæmonibus per aera deferebantur, in varias formas commutari. QUÆRES, quomodo verum sit, quod vulgò fertur, eiusmodi mulierculas obseratis ianuis noctu in domos intrare, & infantum, ac puerorum sanguinem exugere, & suffocare, & occidere, vt absque baptismo decedant? Philostratus scripsit lib. 4. de vita Apollonii cap. 8. Lamias esse mulieres ad amorem, & uenerem procliuas, & carnes humanas, maxime uero formosorum puerorum, & iuuenum appetere, & noctu eorum sanguinem exorberè: Sed fabulosum esse uidetur, ac fieri potest, vt earum mandato Dæmones aliquos infantes interimant; & ipsæ putent se eos occidere.

Cap. XXVI.

Alie questiones circa eandem materiam diluuntur.

PRIMò Queritur, An pocula, vel carmina amatoria, quæ Philtra Græcè dicuntur, vim aliquam habeant naturalem homines, vel in uitos alliciendi ad amandum hunc vel illum hominem? Sunt, qui id asserant, & probent multis experimentis, & testimonijs, inter quæ vnum est illud B. Hieronymi in vita Hilarionis Abbatis, ubi refert iuuentem quendam, quia Virginem sacram iocis, nubibus, muneribus, quæ solent periturae Virginis esse principia, in turpes amores non potuit pellicere, ad magicas artes conuersam, quæ apud Memphis Aegypti didicerat, sed amoris Virginem traxisse, vt abiecto amictu capitis crinem rotaret, strideret dentibus, nomen adolescentis, quem ante contempserat, perpetuo inlamarat. Hæc Hieronymus. Narrat apud Lucianum in dialogo, qui vocatur Philopseudos, Cleodemus Peripateticus Philosophus, Christidem mulierem vi magicæ in amorem pertractam. Apud Apuleium lib. 2. de Asino aureo, Paphilia mulier magicæ artis perita, ubi spectabilis formæ iuuenem vidit, eum ad sui amorem magicæ artis uolentia pertraxit. In l. eorum. c. de Maleficis, dicitur: Qui magicis accincti artibus, aut contra salutem hominum moliti, aut pudicos animos ad libidinem deflexisse deteguntur.

De huiusmodi Philtris amatorijs duo mihi uidentur posse dici probabiliter. Primum est, constat, (vt alibi latius dicā, cū de Maleficis in quinto Decalogi præcepto disputabo) testimonijs Aristotelis, Theophrasti, Dioscoridis, Plinij, Galeni, Pauli, & aliorum, qui eam Medicinæ partem, quæ in simplicium rerum contemplatione versatur, tractant, quasdam esse rerum naturalium, vt herbarum, & lapidum vires, & facultates, quæ amoris, & concupiscentiæ flammam possint incendere: Est enim amor, & concupiscentia, facultatis sentientis affectio: quæ vi spirituum, & humorum excitari, incendi, confirmari, & contra remitti, minui, & extingui possit. Alterum est, nullam esse in rebus naturalibus facultatem ingenitam, quæ suapte natura excitet, alliciat, & incendat hominem ad amandum, vel odio prosequendum hunc, aut illum certum hominem.

Quod enim exciteretur in nobis amor, generatim, siue promiscuè, fieri quidem forsitan naturaliter poterit certo poculo, aut cibi genere sumpto, ut testatur Medina lib. 1. de rebus in Deum fide, cap. 7. Quod verò excitemur, aut inflammemur ad amorem, vel odium huius, aut illius certi hominis, vis naturalis non est in rebus, quæ eduntur, aut potantur. Quis enim credat esse herbam, aut lapidè, qui naturali sua vi, & efficacia conciliet nobis amores certorum hominum? **AT INOVIES** Nulla igitur est Philtrorū vis? **Respondeo** in hunc modum; cum naturaliter fieri queat, ut quis ad amandum generatim exciteretur, & incendatur vi alicuius herbæ, lapidis, aut pulueris: ut ad amandum hunc, vel illum hominem alliciatur, & inflāmetur, ex Dæmonis facultate provenit, qui hominem aliunde ad amandum in uniuersum excitatum, allicit ad amorem erga hunc, vel illum: eò quod corporis spiritus, & humores potest Dæmon variè commouere, & deinde rerū imagines memoriæ impressis permiscere, ita ut hunc, vel illum referant. Ex quo fieri potest, ut homine generatim iam ad amandum impulso, frequens occurrat memoria, & recordatio huius, vel illius, opera, & ministerio Dæmonis, & proinde alliciatur eius animus, & inflammetur ad hunc, vel illum hominem amandum. Hac item ratione tētat Dæmon pudicitiam, & castitatem hominis. Philtra igitur, hoc est, amatoria pocula, siue amatoria veneficia nihil valent ad conciliandos animos, voluntates, & amores certorum hominum, nisi Dæmone sese etiam ingerente, & tētante eo modo, quo dixi, virtutem hominis. Multò minus valent carmina, aut verba ad alliciendos homines inuitos in amorem, vel odium, sed Dæmon carminibus, & verbis occultè euocatus adest, & deinde inflammat hominem ad amandum eū, quem antè contemplerat, quoniam frequentem eius recordationem, ac memoriam infigit, quæ delectatione pelliciat, flectat, & moueat. Nouit Dæmon, corporis habitum, gestum, dignitatem, aut venustatē, ita oculis hominum gratam, ut solo sui aspectu inire gratiam à plurimis possit: & idè horum, & similiarum memoriam imprimat, eò quod rerum imagines, quæ in memorandi facultate seruantur, permiscet, ut hoc, aut illud referant.

Secundò Queritur, An in hominibus insit vis, qua Dæmones annulis, speculis, vel vasculis includant, & alligantur, quæ eos obsessis corporibus excludant, & pellant? nam exemplis, experimentis, multorumque testimonijs comprobati potest, Dæmones includi, & alligari certis locis, recitatis & auditis quibusdam hominum verbis, carminibus, imperio, incantationibus. Sacre item literæ testantur, Dauide cytharam pulsante, malignum spiritum à Saule solitum recedere: musica igitur instrumenta valent ad Dæmones fugandos: *Maxima quæstio*, inquit Plinius lib. 28. c. 2. *semper incerta est, valeatne, aliquid verborum, & incantamentorum carminum.* Tralianus l. 9. c. 4. probat auctoritate Galeni, esse incantamenta verborū, seu carminū. Item, Ioseph. l. 3. *Antiquit. c. 2.* de Salomonis Sapientia loquens, sic ait. *Præstitit autem ei Deus, ut etiam contra Dæmones artem ad utilitatem hominum, & eorum curas ediceret, & incantationes instituit, quibus aggritudines solent*

mitigari. Modos etiam conuersionum, quibus obsessi dæmones effugantur, nec de nouo redunt, inuenit; & hæc cura habentem apud nos multum prævalere dignoscitur. Vidi enim quendam Eleazarum, de gente nostra præsentem V. G. P. S. & eius filijs, & tribunjs, & alio exercitu simul, curantem eos, qui à Dæmonibus vexabantur. Modus autem medicine suis huiusmodi, intulit naribus eius, qui à Dæmone vexabatur, annulum habentem subter signaculum radicem à Salomone monstratam: deinde Dæmonium per nares odoratis abstraxit, & repente cecidit homo. Postea conuersioni eum, instrumentum obsidens Salomonis, ne ad eum de nouo rediret, id est canticum, quæ ille composuit edicens super eum. Valens autem facit: facere atque probare præsentibus Eleazarus, hæc se habere virtutem, ponebat ante eos, aut calicem aqua plenum, aut peluim: & Dæmonio imperabat, ut egressus ab homine hæc euerteret, & videntibus præberet indicium, quod hominem reliquisset. Hactenus Iosephus. Insuper Tob. 6. dixit Angelus Tobie, ut retineret sibi recur piscis capti, cor, & fel: & subiecit. *Cordis eius particulam si super carbones ponas, fumus eius extricet omne genus Dæmoniorum, siue à viro siue à muliere, ita ut ultra non accedat ad eos.* Et cap. 8. eiusdem libri legimus. *Recordatus itaque Tobias sermonum angelis protulit partem recur de cassidali suo, & posuit eam super carbones viuos.* Tunc Raphael Angelus apprehendit Dæmonium, & reliquit illud in deserto superioris Aegypti. His positis, & respondeo, in hunc modum: In hominibus, cum fiat natura, & potestate longè inferiores, vis naturalis non est ad includendos alligandosque Dæmones, vel expellendos. Vnde cum Dæmones certis locis includuntur, vel alligantur, id sic imperio aliorum Dæmonum superiorum, cum quibus pactum est initium, ut inferiores includant, & alligant: vel ipsi Dæmones spontè seipso includunt, & alligant pacto cum eis inito expresso, vel occultè, ut id faciunt, cum primum certa quædam verba, & carmina audierint, aut incantamenta, & veneficia mentis intelligentia persenserint. Eodem modo possunt etiam è corporibus eijci, possunt item euocari.

Illud verò, quod Scriptura de Dauide, & Saule commemorat, sunt qui ita interpretentur, ut dicant, eo loco, spiritum malum qui Saule corripiebat, non fuisse Dæmonem, sed atræ bilis spiritum, & humorem, qui si magnus sit, vexat, & cruciat homines, præsertim si opera, & ministerio Dæmonis exerceat: huiusmodi autè spiritus vi musici instrumenti potest naturaliter sedari, & comprimi. Lata enim, grata, & iucunda exhalant animimum, leniunt ac mitigant animi dolorem, & tristitiam excutunt. Augustinus tamen lib. 2. ad Simplicium, q. 1. & Gregor. lib. 2. Moral. cap. 6. & Glossa ordinaria 1. Reg. 16. spiritum malum interpretari videntur Dæmonem; quod si Dæmon ille fuit, ut prædicti Patres testantur, tunc non vi musici instrumenti per se proximè pellebatur, sed potestate, & virtute Dei, id volentis efficiere per Dauidem cytharam pulsantem: vel Dæmon Saule corripiebat certis tantum temporibus, nimirum cum Saul tristis erat, & afflictio animo; cuius Dauid pulsu cytharæ leuabat tristitiam, & dolorem; & proinde Dæmon pellebatur Saulis animo, ex graui moerore suauiter recreato. Nec item in eorum dolore naturaliter Dæmon fugatus est, sed vel imperio, & virtute Angeli, vel virtute diuina, & iecur fuit quasi ad id sacratum ab Angelo, vel à Deo,

sicut

ficut Ecclesia suis exorcismis, in quibus ob preces ipsius, Diuina virtus adest, Demones expellit, ac fugat. Nec quod Iosephus scripsit auctoritatem habet, aut fidem meretur.

Tertio Quæritur, Quas pœnas Sortilegis, Malefici, & Diuinantibus proænt Canonæ, Leges, & Iura? Resp. Iure Canonico, & Ciuili multis pœnis eos affici, vt planum est ex multis capitulis, quæ habentur 26. Quæst. 5. & 7. Titulo De Sortilegijs, & ex Legibus C. De Maleficijs, & Mathematicis, & 1. Item apud Laboon, S. Si quis Astrologus, ff. De Inuirijs. Possunt igitur perditii isti homines puniri anathemate, suspensione Ordinis, dignitatis, admittationis, verberibus, exilio, vinculis, & carcere perpetuo, alijsque pœnis. cap. 1. Quæst. 2. cap. 1. Admonent 26. Quæst. 7. Leuit. 24. Statuitur sic: vt fuerint, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit, in morte moriantur, lapidibus obruentur. 1. Quæst. 2. cap. 1. De Maleficijs, sancitum est, vt cuique liceat Maleficum apprehendere, & illico ad Magistratus, & Iudices deferre, vt communis salutis hostem. L. 1. ff. C. De Malef. Statuitur, vt licet homines in dignitate constituti non debeant nisi ob crimen maleficijs, & falsi torqueri: si tamen in comitatu Principis aliquis aruspex, ariolus, augur, Mathematicus, aut somnium in interpret, aut diuinationem artem exercens, licet in dignitate fuerit, tormentis subijciatur. L. Nemo, eodem tit. arioli, Mathematici, & diuinandi artem exercentes gladio puniuntur. L. Nullus, 6. de Malef. præcipit Constantinus, vt diuinantes concrementur, qui ad alienam domum accesserunt: & qui eos deuocauerint, deportentur, publicatis eorum bonis. L. Multi. C. eodem tit. decretum est, Magicis artibus deditos, quia elementa turbare, vitam infantium labefactare, & Manibus, hoc est, Dæmonibus euocatis, audent multa perpetrare, ferali sententia, hoc est, vt exponit accursus, tanquam bestie puniantur. L. Eodem tit. eodem tit. Statuitur, ne malefici puniantur, qui aliquando sua arte vsi, ob finem bonum efficiunt, ne maturis vindemijs imbrës noceant, ne veterum tempestatibus, aut grandinis lapidatione quantantur. Secus verò grauitur plectantur, quando magicis vsi artibus, aut contra salutem hominum moliri, aut pudicos artimos ad libidinem deflectisse deteguntur. Sic ibi. At Iure Canonico, vt patet ex cap. 1. Quæst. 3. & cap. ex tuarum & cap. 1. de sortile. in vniuersum damnantur, & prohibetur maleficorum artes, siue ob finem bonum, siue ob malum eas malefici exercent.

Quæres, An ipso iure in Sortilegos, Astrologos, & quoslibet alios, qui vanè diuinant, & eorum arte, vel opera vtentes, aut eos consulentes, sit lata excommunicationis sententia? Respondeo, si eorum diuinationes manifestè contineant, aut sapiant hæresim, quales sunt ex, de quibus in quæstione proximè sequenti dicam, ipso facto, saltem in foro exteriori eos, qui eas exercent, ex communicatione affectos esse, quoniam in eo foro censentur hæretici, & vt tales puniuntur, aut saltem, vt de hæresi vehementer suspecti. Si verò eorum diuinationes, nec contineant manifestè, nec sapiant hæresim, iure communi canonico nullam ipso facto excommunicationem contrahunt, sed ea possunt meriti affici. cap. Si quis 26. Quæst. 5. dicitur: Si quis ariolus, aruspices, incantatores ob-

seruauerit, aut phylacterijs eorum vsus fuerit, anathema sit, hoc est, anathemate feriatur. Ibidem cap. Non oportet. Statuitur, vt Clerici sacris Officijs dediti, qui fuerint Magi, vel incantatores, aut superstitionis artibus vtuntur, ab Ecclesia proiciantur. Ibidem cap. Si quis Episcopus, Presbiter, Diaconus, vel clericus aruspices, vel alios quoscumque diuinantes consulerit, ab honore dignitatis sua sit suspensus, hoc est, sit à suo gradu deiectus. Ibidem. Aliquantis Clericus, vel laicus Diuinationis scientiam professus, aut consulens, aut docens, ab Ecclesia habeatur extraneus. Ibidem cap. Sortes sub anathematis interdico prohibentur diuinationes, ne fiant. Ibidem. ca. Si quis clericus: Clericus, vel secularis, qui diuinationes oblerit, verit, ab Ecclesie communiõne propellatur. & ap. Augurijs: Ab Ecclesia separetur, qui augurijs, & incantationibus studuerit. Ibidem Quæst. 7. Anathema sit, qui ritum Paganorum, & Calendarium obseruat. Ibidem. C. Admonent, decernitur: Si quis artes magicas, & incantationes exerceuerit, clericus gradu suo deiciatur, laicus anathemate feriatur. Hæc omnia ex Iure communi canonico colliguntur. At in Directorio Inquisitorum Parte secunda, Quæstione 43. continetur quædam constitutio Pontificia edita à Ioanne 22. in qua ipso iure excommunicationis pœna ijs omnibus irrogatur, qui Sacramentis, aut rebus sacris in diuinationibus abutuntur, aut nefarijs precibus Dæmones inuocant, aut sacrificia illis offerunt, aut eos venerantur, & colunt, aut cum eis impia pacta faciunt. Postremo, vt testatur Abbas cap. 1. De Sortilegijs, vltra pœnas legis sortilegi infami coronati mitra in publicum produci solent, aut scallati alligati ignominiosè prope fores templi siue ædis sacre constituuntur.

Quarto Quæritur, An Inquisitores hæreticæ prauitatis habeant auctoritatem, & ius in eos Diuinantes, & sortilegos, inquirendi, & animaduertendi? Resp. habere, quotiescumque aliqua admittent, quæ manifestè hæresim contineant, aut sapiant: sapiunt autem hæresim ex diuinationes, in quibus aliqui imagines baptizant, pueros rebaptizant, vel caput defuncti suffumigant, aut Sanctorum imagines conculcant, proterunt, spūs frædant, Cruces deiciunt, atque confringunt, aut sacramentis, aut rebus sacris, aut sacramentalibus nefariè, & sacrilegè abutuntur. Continent verò manifestè hæresim diuinationes, in quibus quidam ipsos Dæmones inuocant, vel consulunt, eis thura adolendo, sacrificia offerendo, candles accendendo, venerationem, & cultum tribuendo, genua flectendo, se humi prosternendo, vel aliquid aliud prestando ob eorum obsequium, honorem, & reuerentiam: Qui item eis seipos deuouent. & tradunt: Qui Fidè abnegant: Qui eorum scripta nomina honoris, & cultus causa deferunt. Omnes huiusmodi tanquàm hæretici, aut saltem nomine hæresis vehemèter suspecti, iure possunt ab Inquisitoribus puniri, vt colligitur ex ca. Accusatus. §. Licet. De Hæret. in Sexto: & iure ipso, affecti sunt ijs pœnis, quibus Canonæ, & Iura Hæreticos, & de Hæresi suspectos subiectos esse voluerunt. At verò Iure communi Canonico, & antiquo auctoritatem nõ habet Inquisitores animaduertendi in Sortilegos, & Diuinantes, vt constat ex eodè ca. Accusatus, in Sexto, si prædicta non faciant, quamuis fortibus, & alijs

& alijs diuinationibus vtantur. Sed quid si Dæmones innocenti, & consulant eo solum animo, vt ex eorū verbis futura fortuita, vel occulta discant, ita vt nihil eorum, quæ diximus efficiat, sed solum Dæmonem consulant, vt amicum, & sociū, more eorum, qui alios se peritiores consulunt? Respondet Caiet. 2. q. 95. ar. 4. eos non esse hæreticos, nec inuocationem, qua Dæmones inuocant, hæresim continere, aut sapere: sed subijcit statim, se in hac parte, vt Theologum, & Theologicè loqui, non vt iuriscofultum, qui in iudicio procedit. Quidam alij respondent, in eos non habere ius inquirendi Inquisitores, quia nec sunt Hæretici, nec de hæresi suspecti, cū nihil præ se ferat, quod sapiat aut cōtineat hæresim, quod mihi sanè respōsum nō placet. Nā etsi in eos iure communi, & antiquo canonico Inquirere nequeant, tanquam in Hæreticos, aut in eos, qui faciunt aliquid, quod manifestè contineat, aut sapiat hæresim, possunt tamen Inquirere tanquam in suspectos de hæresi. Nam eo ipso, quod Dæmones euocant, & eos de futuris euentibus fortuitis, aut occultis interrogant, nomine hæresis meritò suspecti censentur. **Q**UÆRES deinde, quidnam iure nouo Pontificio hac de re, constitutum sit? **R**espondeo, esse etiam Constitutionem à Sixto V. quæ incipit. *Celi, & terræ*: in qua licet excommunicatione ipso iure, non imponatur, conceditur tamen Episcopis, Prælati, & alijs ordinarijs locorum, & Inquisitoribus hæreticæ prauitatis vbi que gentium deputatis, vt Inquirere, & animaduertere queant in omnes sortilegos, & diuinandi artibus vtentes. Hæc enim sunt eius verba: *A*postolica auctoritate statuimus, & mandamus, vt tam contra Astrologos, Mathematicos, & alios quoscumque diuinationis, Astrologia artium, præterquam circa agriculturam, navigationem, & rem medicam, in posterum exercentes, aut facientes iudicia, & naturas hominum, quibus de futuris contingentibus, successibus, fortuitisque casibus, aut actionibus, ab humana voluntate pendens, aliquid euenturum affirmare audent, etiamsi id se, non certo affirmare afferant, aut protestentur: quam contra alios viriūque sexus, qui supradictas damnatas, vanas, fallaces, & perniciosas diuinandi artes, siue scientias exercent, profitentur, aut docent, aut discunt, quibus huiusmodi illicitas diuinationes, sortilegia, superstitutiones, veneficia, incantationes, ac præmissa detestanda delicta, vt præfertur, faciunt, aut in eis se quomodolibet intromittunt, cuiuscumque dignitatis, gradus, & conditionis existant tam Episcopi, & Prælati superiores, & alij locorum ordinarij, quam Inquisitores hæreticæ prauitatis, & que gentium deputati, etiamsi in plerisque ex his casibus, ante nō procedebant, aut procedere nō valebant, diligentius inquirat, & procedant, atq; in eos seuerius canonicis penis, & alijs eorum arbitrio animaluerant. Hæc ibi. **E**x quo fit, vt vi huius Constitutionis, vbi vsu recepta, confirmataque fuerit, hæreticæ perfidie Inquisitores possint Inquirere, & animaduertere in eos omnes, qui superstitiosam quamlibet diuinandi artē exercent, profitentur, docent, addiscunt, aut diuinationibus vanis vtuntur, aut in eis se quomodolibet ingerunt. Cum tamen iure communi canonico antea sancitum esset, quod haberetur in cap. *Accusatus*. §. *Licet*, De Hæresi, in Sexto, vt Inquisitores pestis hæreticæ à Sede Apostolica deputati, de diuinationibus, aut sortilegijs, nisi hæresim saperet, aut redoleret, manifestè inferre, & ingerere se nō debeant,

nec punire talia exercētes, sed eos relinquere suis iudicibus puniendos. Hæc in eo capite.

Quod quæritur, quidnam sit iure constitutum contra libros, & Scripturas, quæ docent, continēt, & superstitiosas diuinationes? **R**espondeo in *L. Culpæ*. C. *De Maleficio*. Valentinianus Imperator sancit, ne Magica ars doceatur, aut discatur. Et in Indice librorum prohibitorum in Concilio Tridentino edito, Regula nona sic habet: *Libri omnes, & scripta Geomantia, Hydromantia, Aeromantia, Pyromantia, Oenomantia, Chiromantia, Necromantia, siue in quibus continentur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, incantationes artis magicæ, profus reijciuntur, Episcopi vero diligenter provideant, ne Astrologia iudicaria libri, tractatus, indices legantur, vel habeantur, qui de futuris contingentibus, successibus, fortuitis casibus, aut ijs actionibus, que ab humana voluntate pendunt, certo aliquid euenturum affirmare audent. Permittuntur autem iudicia, & naturales obseruationes, que navigationis, agriculturæ, siue medicæ artis iuuandæ gratia conscripta sunt.* Hæc Regula. Et Sixtus V. in Constitutione paulò ante producta prohibet eosdem libros censuris, & penis, quæ in Indice continentur; irrogatis, ne à Christi fidelibus legi possint, aut quomodolibet retineri: sed ait illos Episcopis, & ordinarijs locorum, vel Inquisitoribus exhiberi, & tradi oportere. Alioqui cōstituit, & præcipit, vt contra sciētē legentes, aut retinētes libros, aut scripta huiusmodi, Inquisitores liberè ius habeat, & auctoritatē procedēdi, & penis debitis coercent, & puniant. Immo Ioannes 22. in sua Constitutione Pontificia, cuius mentionem superius feci, excommunicatione ferit omnes tenentes libellos, scripturasque continentes aliquos ex prædictis erroribus, vel in eis studentes, nisi infra octo dies aboleant, & cōburant in totū, vel ex parte. Hæc ibi. Et in Indice nouissimo auctoritate. S. D. N. Clemētis VIII. edito, in obseruatione circa nonam regulam eiusdem Indici, dicitur ab Episcopis, & Inquisitoribus Christi fideles sedulo adueniendi sunt, quod in legentes, aut retinentes contra regulam hæc libros huiusmodi Astrologia iudicaria, diuinationum, & sortilegiorum rerumque aliarum in eadem regula expressarum procedi potest, non modo per ipso Episcopos, & ordinarijs, sed etiam per Inquisitores locorum ex constitutione facta recordationis Sixti V. Hæc in Indice.

Sexto Quæritur, quænam cauenda, & fugiēda sint, ne vana sit, & superstitiosa obseruatio, cū verba, aut characteres certi describuntur, vt aliquid eueniat, & impetretur? **R**esp. ex S. Th. 2. 2. q. 96. ar. 4. quatuor cauere oportere. **P**rimò, ne quid scribatur, & manifestè Dæmonis inuocatione, cultū, & venerationem cōtineat. **D**einde, ne verba, aut characteres penitus ignoti scribatur: nā eo ipso, quod est scriptura incognita, debet nobis esse suspecta, quæ erroris, aut impietatis periculū, & occasionē afferat, & præbet. **P**reterea, ne scriptura illa falsi aliquid cōtineat. **D**eus. n. rei falsæ testis esse nō potest, & proinde falsæ scripturæ ministerio nihil boni diuinitus cōtingit. **P**ostremò, ne verbis sacris vana aliq. admisceat. Verbi gratia, si in eis spes cōstituatur, quod certo hebdomadæ die conscripta sint, aut certa diei hora aut manu foemina, non viri pueri, aut iuuenis, nō senis, aut manu sinistra, nō dextra; aut duobus digitis, non tribus; aut characteribus rubro colore tinctis, nō nigro.

Septimò Quæritur, fasne sit in floribus, her-

bis,

bis, fructibus colligendis, aut animantibus custodiendis, ut certis verbis sacris, aut certas preces adhibere ad eam rem compositas, & accommodatas, ut ab eis morbi, & vitia, & quicquid dolerit, & mali habeant, arceantur. S. Tho. 2. 2. q. 96. art. 4. respondet, fas esse Apostolorum Symbolum, aut precationem Dominicam, aut alia verba sacra, præsertim cum signo Crucis, recitare: dummodo spes, & fiducia non in literis, syllabis, aut nudis ipsis nominibus, & vocibus, sed in Deo ipsorum opifice, & liberali bonorum omnium largitore ponatur. Alioquin enim non licere id facere, ut constat ex cap. Non liceat, 26. q. 5.

Vltimò queritur, An rudes, & imperiti homines grauitè peccent, cum bona fide absque expressa Dæmonis inuocatione, superstitiosa, & vana vtiuntur obseruatione? **Respondeo**, si cum rebus, factisque suis superstitiosè aliquid adhibent, id scienter efficiant, aut hæsitent, fas id sit necne, eos grauitè peccare, quia licet voluntate careant euocandi Dæmonem, scienter tamen vana, & superstitiosa obseruatione vtiuntur, aut saltem dubitât, sit superstitiosa nec ne; nam eo ipso, ab ea abstinere debuissent, ne periculum incurrerent superstitutionis, vel impietatis. Si tamen bona fide putent nihil superstitiosum, & vanum contineri, cum credant id, quod optant, petunt, agunt, fieri posse vi, & facultate naturæ, vel potestate Dei, vel Angelorum opera; aut quia vident, illud idem pios, & religiosos homines facere consueuisse, non peccant, quoniam ob ignorantiam bona fide excusantur. Debent tamen à Presbytero, qui eorum confessiones excipit, admoneri, ut se in posterum ab huiusmodi superstitiosis obseruationibus abstineant, quia cum sint superstitiosæ, eo ipso, sunt male per se, ac proinde omnino cauendæ, & fugiendæ, ut vana, & inanes.

Cap. XXVII.

De sacrilegio, quod contra Religionem committitur.

Primò queritur, quidnam sacrilegij nomine intelligatur? **Respondeo**, si proprie, & pressè sumatur vocabuli Etymologia; sacrilegium esse rerum sacrarum furtum. Vnde sacrilegi dicuntur, qui res sacras surripiunt, aut qui rem non sacram, in loco tamè sacro depositâ, aut committunt furantur. Postea tamen latius est nomen acceptum, & translatur ad significandum peccatû, quo res sacrae indignè tractantur ab aliquo; scilicet non eo honore, veneratione, & cultu, quo deberent. Appellatione autè rei sacrae accipitur ea, quæ sanctitatè aliquam habet, aut Christi institutione, aut Ecclesiæ consecratione, vinctione, benedictione, ut vocatur, quæ est precatio, qua Ecclesiæ minister certis ritibus, & cæremonijs Ecclesiasticis adhibitis, bona precatur rei, quam sacrat. Ea item, quam Ecclesiæ ad sacros vsus, & ministeria destinauit.

Secundò queritur, quot sint sacrilegij species, & modi? **Respondeo**, in vniuersum tria esse sacrilegiorum genera. Ant enim sacrilegij contra personam sacra, aut contra locum sacrum, aut contra rem sacram admittitur.

Tertiò queritur, quot modis contingat sacrilegij, quod cõtra personam sacra committitur? **Respondeo**, huiusmodi sacrilegij esse peccatû, quo contra honorè, & cultû, & sanctitatè personæ sacrae debitâ delinquitur, aut quo religio violatur, dum persona offenditur. V. G. si quis re habuerit cum foemina voto castitatis adstrictâ, accessus ad eam totus est sacrilegus, quia est contra votû, religionis officij, & opus. Quo fit, ut quandocûq; quis votû, aut iusuradum violauerit, sacrilegus sit, eo quod votû, & iusurandum, quæ sunt religionis actus, non soluat, & seruet. Præterea, qui Clericû occiderit, aut ei colaphos impegerit, eum uel sauerit, & verberauerit, sacrilegij admittit, quia facit cõtra venerationè, & cultû Clericij sanctitati debitû. Clericus enim Sanctus, & sacer est, non solû, quia fit ad diuina ministeria destinatus, sed etiâ, quia Ecclesiasticis legibus interdictû est, ne per iniuriâ lædatur. Item, si presbyter suo officio functus Sacramenta conferat, lethalis peccati cõscius, aut sacrosanctû Eucharistiæ Sacramentû cõficiat, aut Missæ sacrificium offerat, sacrilegij graui scelere sese cõmaculat: quia indignè Sacramenta tractat. Pari ratione laicus lethalis culpe cõscius, Sacramenta percipiens, sacrilegij admittit. At verò si Clericus furetur, mentiatur, aut maledicta in Deû, vel Sanctos in cælo regnantes conijciat, peccatû quidè committit, non tamè sacrilegij. Violat enim furando mentièdo, maledicendo, naturale ius, sed contra sanctitatè personæ Clericij debitâ non delinquit. Præterea, si ludis, comestationibus, venationibus, negotiationibus se dedat; Canones quidè, & Ecclesiastica iura peruertit; reus tamè sacrilegij propriè non est: hæc enim solû latè, & amplè sacrilegia dici possunt. Prohibet quidem Ecclesiæ prædicta clericis, non ob personæ sanctitatem, sed ne ab Ecclesiasticis ministerijs abstrahantur. **Quarès**, an si quis Clericû corâ Iudice ciuili, & seculari conueniat, sacrilegij crimine sese obstringat? An item Iudex ciuili, & secularis, si in Clericû inquirat, & animaduertat, ita ut in eo Ecclesiasticas leges, seu Canones qui immunitatem, & libertatè Clericis concedunt, labafactet, in sacrilegij incurrat? **Resp.** incurrere, quoniam immunitatè, & libertatem Clericis Ecclesiæ sanctione debitâ perfringit. Pari ratione si laicus tributa, vectigalia, & quas vulgò gabellas, siue collectas appellât, à Clericis exigat, erit in exigendo propriè iniustus, quia exigat quod sibi non debetur, & ab eo, qui ipsi nihil debet, erit etiâ quodammodo sacrilegus, quia cõtra immunitatè Clericis debitâ delinquit. Ita etiâ si Clericus sacris ordinibus initiatus, cum foemina re habuerit, sacrilegij crimine ac pœna tenetur iuxta, veriorè sententiâ, quoniam non solû Ecclesiastica lege castitatè seruare, debet: sed etiâ quia Ecclesiæ decreto, dum ad sacros ordines promouetur, spondet, ac vouerit, se castitatem seruaturum.

Quartò queritur, quando quis sacrilegium committat in locum sacrum peccando? **Respondeo**, tunc nimirum, cum aliquid facit, quo loci sanctitas polluitur. Sciendum est, locum aliquem cõsecrari, hoc est, religiosum, & sacrum effici adhibitis certis quibusdâ Ecclesiæ precatonibus, ad sacramenta in eo plebi seu populo fideli ministranda, ad Missarum sacrificia offerenda, ad officia,